

סדר הנשים במשנה וב ע"ב "מכדי כולהו" ג ע"א "תנא כלתו"

המשנה מנתה חמש עשרה נשים והיא נדרשת להיגיון של התנא שהינחה את אופן סידורן. להבנת הדיון נדגיש שמתוך כל הנשים יש שתי נשים שונות במקור החיוב שלהן. מהפסוק "אִשָּׁה אֶל אַחֻתָּהּ לֹא תִקַּח" נלמד ש"אחות אשתו" אסורה לייבום מדאו'. בכרייתא מפורש לימוד במה מצינו מאחות אשתו לאסור את שאר הנשים בייבום מדאו'. שונה מהן "בתו מאנוסתו" שהיא לא מפורשת כלל בתורה ועצם איסור ערווה ואיסור ייבום שלה נלמד בגז"ש מדין "חמותו".

<p>האיסור לייבום את שלוש עשרה הנשים המנויות במשנה נלמד מדין תורה שאסור לייבום את אחות אשתו (מקרה יב במשנה), אם כך דין זה היה צריך להישנות בתחילה, כיוון שהוא המקור לכל שאר הדינים?</p>	<p>משנה ב ע"א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם, ואלו הן: בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו...</p>
<p>אם נרצה לתרץ סידור התנא את הנשים במשנה לפי חומרת העונש, ומנה את בתו (מקרה א) עד אם חמיו (מקרה ט) בתחילה כיוון שעונשם של החוטאים בשריפה, והמשנה כשיטת רבי שמעון הסובר ששריפה היא המיתה החמורה ביותר. קשה: 1. דין שריפה בנשים הללו (מקרים א-ט) נלמד מחמותו (מקרה ז), אם כך שימנה אותה התנא בראשונה? 2. אחרי הנשים שדינן בשריפה יש למנות את הנשים שדינן בסקילה (שהיא המיתה החמורה לאחר שריפה) ככלתו (מקרה טו), אך התנא מנה קודם לכן נשים שדינן בכרת כאחותו (מקרה י) או דודתו (מקרה יא)? מסקנה: התנא לא סידר את הנשים במשנה לפי חומרת העונש שמוטל על החוטאים.</p>	<p>ברייתא ג ע"ב "אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה" ... ואמר רחמנא "לא תקח" (אסור לייבום את אחות אשתו)... תלמיד לומר "לצרור" ולא לצור (אסור לייבום את צרת אחות אשתו)... אף כל שהיא ערוה וחיביון על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אסורה לייבום (אסורות כל שלוש עשרה נשים בייבום)... מכאן אמרו חכמים: חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם.</p>
<p>שנה התנא דין בתו מאנוסתו בתחילה כיוון שדין זה לא נלמד מהתורה אלא נלמד מדרשת חכמים והיה הדבר חביב עליו יותר (כנאמר בירושלמי (ברכות פ"א) "תדע לך שחביבים דברי סופרים מדברי תורה").</p>	<p>סנהדרין פ"ז מ"א אדבע מיתות נמסרו לבית דין: סקילה, שריפה, הרג, וחק. רבי שמעון אומר: שריפה, סקילה, חק, והרג. (לשיטת רבי שמעון השריפה היא המיתה החמורה מכל, לכן יש למנות אותה ראשונה).</p>
<p>דין איסור ייבום בשלוש עשרה הנשים נלמד בכרייתא מאחות אשתו, ומה שונה לימוד חכמים זה מלימוד חכמים בדין בתו מאנוסתו?</p>	<p>ריב"א ג ע"א לאדם יכול להיות שלוש סוגי בנות: 1. בת אשתו. 2. בת אנוסתו. 3. בת מאשתו שהביאה עימה מנישואין קודמים. מהפסוק "ערוה אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא" (ויקרא יח, יז) משמע שאסורות עליו בנותיו (בנות 1 ו-3) ונכדותיו שנולדו בדרך אישות, ולא מאונס. מפסוק נוסף שאין עניינו אישות אלא איסור ערווה "ערוה בת בנה או בת בתה לא תגלה ערותו כי ערוה הנה" (ויקרא יח, יז) עולה איסור לשאת את נכדתו מאנוסתו, מכאן שאין איסור לשאת את בתו מאנוסתו]</p>
<p>אף שהייבום בכל שלוש עשרה הנשים נלמד מדברי חכמים עצם איסור ערווה מופיע בתורה, אך לא נאמר בתורה במפורש שבתו מאנוסתו אסורה עליו, ונלמד בגז"ש איסורה לאביה ועונשה בשריפה (וכיוון שכל איסורה נלמד על ידי חכמים שנה אותה התנא ראשונה).</p>	<p>רבי יצחק בר אבדימי: עשה הכתוב גזירה שווה, כשם שבפסוק "שארה הנה" דין נכדתו כדין בתו – כך בפסוק "ערוה הנה" דין נכדתו כדין בתו, מכאן שאף בתו מאנוסתו אסורה עליו.</p>
<p>אם שנה התנא דברי חכמים שחביבים עליו ברשא, היה צריך לשנות בסוף המשנה את אחות אשתו (מקרה יב), שדינה מפורש כולו בתורה?</p>	<p>ועונש בתו ונכדתו נלמד מגזירה שווה מחמותו, בחמותו כתוב "ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא באש ישפרו אתו ואתה" (ויקרא כ"ד) ונלמד לבתו "ערוה אשה ובתה... זמה הוא" – משמע שעונשו ועונשה של בתו מאנוסתו בשריפה.</p>
<p>התחיל התנא בביתו מאנוסתו שלימודה היה חביב עליו, וכיוון ששנה את דין "אחותו מאמו" (מקרה י) ו"אחות אמו" (מקרה יא) המשך באיסורי אחיות ושנה את דין "אחות אשתו".</p>	<p>עיון שנה התנא את כל דיני אחיות (מקרים י-יב) ביחד בסוף, וכך ישנה את דין "אחות אשתו" אחרונה?</p>
<p>התנא סידר את הנשים במשנה לפי סדר הקירבה שלהן אל היבום: 1. בתו ונכדותיו (מקרים א-ג) שהן מזרעו, ואגב כך הזכיר את בתו ונכדותיו מאשתו שאינן מזרעו (מקרים ד-ו). 2. אמה של אשתו (חמותו) וסבתא שלה (מקרים ז-ט), אגב הזכרת אשתו. 3. אחותו שקרובה אליו (מקרה י) ואגב שנה אחות אמו ואחות אשתו. 4. אשתו של אחיו ואשתו של אחיו שלא היה בעולמו (מקרים יג-יד), אגב אזכרת אחיותיו. 5. כלתו שנאסרה עליו בגלל נישואי בנו (אשתו של אחיו וכלתו נאסרו עליו מחמת נישואין של אדם אחר, והיה צריך לשנות לפי חומרתן, שכלתו בשריפה והן בכרת, אך כיוון שהזכיר אחיות – הזכיר את אשתו של אחיו ואחרי כן את כלתו).</p>	